

การโต้แย้งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแห่งชาติในหนังสือพิมพ์คนเมือง ปลายทศวรรษ ๒๕๔๐

ดารณี สมศรี^๑
Darunee Somsri

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาหนังสือพิมพ์คนเมืองซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของเชียงใหม่ที่ออกจำหน่ายในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยใช้ให้เห็นว่าภายใต้บริบทการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแห่งชาติของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม หนังสือพิมพ์คนเมืองตอบรับกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแห่งชาติที่มีความสอดคล้องกับอุดมการณ์และผลประโยชน์ของตน แต่หากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้นไม่สอดคล้องและไม่สัมพันธ์กับท้องถิ่น ก็จะมีการโต้แย้งจากท้องถิ่น ดังกรณีหนังสือพิมพ์คนเมืองที่โต้แย้งการนำเสนออัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ของชาติ โดยใช้ให้เห็นความมีตัวตนของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแห่งชาติ หนังสือพิมพ์คนเมือง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

เกรก เรย์โนลด์ ศาสตราจารย์ด้านประวัติศาสตร์ไทยตั้งข้อสังเกตอันน่าสนใจต่อลักษณะของอัตลักษณ์แห่งชาติของไทยว่ามีความคลุมเครือและเปราะบางอ่อนไหวสูงต่อการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐ โดยจะเห็นแง่มุมดังกล่าวชัดเจนเมื่อพิจารณาจากจุดกำเนิดและการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์แห่งชาติของไทยในช่วงเวลาต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีความแปลกแยก จำต้องไม่ได้ ไม่สอดคล้องและไม่ลงรอยกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มประชากรที่ยึดถือวัฒนธรรมอื่น ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทยเพราะมันถูกกำหนดขึ้นจากวัฒนธรรมของส่วนกลาง เงื่อนไขดังกล่าวก่อให้เกิดการตั้งคำถามต่ออัตลักษณ์แห่งชาติโดยคนท้องถิ่น^๒

บทความนี้ต้องการนำเสนอการแสดงอัตลักษณ์ของคนท้องถิ่นที่มีความไม่สอดคล้องและไม่ลงรอยกับอัตลักษณ์แห่งชาติที่สร้างขึ้นโดยรัฐส่วนกลาง โดยวิเคราะห์จากหนังสือพิมพ์คนเมืองที่ตีพิมพ์ในปลาย

^๑ อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Lecturer, Department of History, Faculty of Social Sciences, Naresuan University

^๒ Craig Reynolds, *Seditious Histories: Contesting Thai and Southeast Asian Pasts* (Seattle and London, University of Washington Press and Singapore University Press, 2006) p.274.

ทศวรรษ ๒๔๙๐ เพื่อแสดงให้เห็นว่าแม้กลุ่มชนชั้นกลางในเชียงใหม่จะกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกับการสร้างชาติภายใต้นโยบายรัฐในขณะนั้น แต่ก็ไม่ได้คล้อยตามอัตลักษณ์ที่รัฐสร้างขึ้นทั้งหมด ยังคงมีการแสดงออกถึงความเป็นท้องถิ่นนิยมปรากฏอยู่ในการนำเสนอของหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้บทความนี้จะกล่าวถึงการเติบโตของชนชั้นกลางของเชียงใหม่กับการเกิดขึ้นของหนังสือพิมพ์คนเมือง การสร้างอัตลักษณ์แห่งชาติของไทยในทศวรรษ ๒๔๙๐ และการวิเคราะห์ให้เห็นการโต้แย้งอัตลักษณ์แห่งชาติของคนท้องถิ่นที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์คนเมือง

การเติบโตของชนชั้นกลางของเชียงใหม่กับการเกิดขึ้นของหนังสือพิมพ์คนเมือง

เชียงใหม่เป็นหัวเมืองใหญ่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและการศึกษารองจากกรุงเทพมหานคร นับตั้งแต่ทศวรรษ ๒๔๙๐ สืบเนื่องมาจากการเคยเป็นศูนย์กลางของมณฑลพายัพ จึงเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการในภาคเหนือและเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีกิจการการค้าและธุรกิจต่าง ๆ ดำเนินกิจการอยู่จากเงื่อนไขดังกล่าวเชียงใหม่จึงมีกลุ่มข้าราชการและพ่อค้านักธุรกิจต่าง ๆ อยู่จำนวนหนึ่งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ อำนาจทางการเมือง ภูมิปัญญา ความคิด ตลอดจนรสนิยมและการใช้ชีวิตที่ใกล้เคียงกับพ่อค้าและข้าราชการในกรุงเทพฯ และหัวเมืองใหญ่อื่น ๆ

เชียงใหม่ยังมีกลุ่มคนที่ได้รับการศึกษาอยู่จำนวนหนึ่ง โดยมีโรงเรียนที่เปิดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหลายแห่งที่ตั้งมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่ โรงเรียนของมิชชันนารี ๒ แห่ง โรงเรียนของรัฐบาล ๒ แห่ง และโรงเรียนของเครือคาทอลิกที่ขยายตัวเข้าสู่เชียงใหม่ในช่วง พ.ศ. ๒๔๗๕ อีก ๒ แห่ง โรงเรียนยุพราชวิทยาลัยซึ่งเป็นโรงเรียนประจำมณฑลพายัพเปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๘ ซึ่งเป็นขั้นสูงสุดของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๓^๓ นอกจากนั้นยังมีโรงเรียนเกษตรกรรมแม่ใจ ที่ในระยะแรกเปิดสอนระดับเตรียมอุดมศึกษาและสอนครูเกษตร วิทยาลัยฝึกหัดครูช่างเผือก รวมทั้งกลุ่มมิชชันนารียังเปิดสอนพยาบาลและการแพทย์อยู่ระยะหนึ่งด้วย^๔ รวมทั้งมีนักเรียนที่เรียนจบการศึกษาจากโรงเรียนในเชียงใหม่แล้วไปศึกษาต่อในกรุงเทพฯ หรือต่างประเทศ เช่น นายวิจิตร

^๓ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศธ.๕๑.๑๐/๑๒๕ เอกสารกรมราชเลขา รัชกาลที่ ๗ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมณฑลพายัพขออนุญาตเปิดการสอน ม.๘ ที่ยุพราชวิทยาลัย และขอครูประกาศนียบัตร ๑ คน

^๔ ประสิทธิ์ พงศ์อุดม, มิชชันนารีโปรเตสแตนต์กับการแพทย์ในล้านนาสมัยเริ่มแรกถึงก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ (ใน เอกสารประกอบการประชุมไทยศึกษา ครั้งที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๓๙ ณ จังหวัดเชียงใหม่ เล่ม ๒) หน้า ๒๕๑-๒๕๒.

ไชยวัฒน์ อดีตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์คนเมือง ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนเตรียมจุฬาลงกรณ์ และคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก่อนจะกลับมาทำงานเป็นครูที่จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น^๕

สถิติอาชีพและระดับการศึกษาของกลุ่มสมาชิกเทศบาลนครเชียงใหม่ในยุคต้นทศวรรษ ๒๔๙๐ สามารถสะท้อนภาวะความเป็นเมืองและการมีชนชั้นกลางในเชียงใหม่ได้ โดยในจำนวนสมาชิก ๔๘ คน ทุกคนได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา โดยจำแนกเป็นได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ๑๗ คน สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ๑๖ คน ได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษา ๑ คน สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา ๔ คน และระดับการศึกษาอื่น ๆ ๑๐ คน ส่วนการประกอบอาชีพนั้น การค้าขายมีสัดส่วนสูงสุด คือ ๓๓ คน ข้าราชการบำนาญ ๕ คน และอีก ๘ คนประกอบอาชีพที่ต้องได้รับการศึกษาระดับสูง คือ วิชาชีพทางกฎหมาย ๕ คน การแพทย์และครูอย่างละ ๒ คน และอาชีพอื่น ๆ ๒ คน ทั้งนี้สถิติดังกล่าวใกล้เคียงกับสมาชิกเทศบาลนครธนบุรี ที่มีความเป็นเมืองและเป็นสังคมชนชั้นกลางขนาดใหญ่กว่าเชียงใหม่^๖ จึงสะท้อนว่าในเชียงใหม่เองก็มีกลุ่มชนชั้นกลางอยู่จำนวนหนึ่ง

หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งพิมพ์ที่สะท้อนการเกิดขึ้นของกลุ่มชนชั้นกลางในสังคมได้เป็นอย่างดี หนังสือพิมพ์เป็นการสื่อสารที่มีต้นทุนสูง การบริโภคข่าวสารรูปแบบนี้จึงมีค่าใช้จ่ายที่ผู้อ่านต้องจ่าย หนังสือพิมพ์จึงเกิดขึ้นในรูปแบบของธุรกิจขายข้อมูลข่าวสารที่ผู้อ่านต้องมีการจับจ่าย ดังจะพบว่าในสังคมที่มีผู้อ่านไม่มากนักหนังสือพิมพ์ก็จะดำเนินกิจการอยู่ได้ไม่นาน หนังสือพิมพ์ในประเทศไทยระยะแรกตีพิมพ์ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ก็ต้องล้มเลิกกิจการ เช่น บางกอกเรคคอร์ดเดอร์ (The Bangkok Recorder) หนังสือพิมพ์ฉบับแรกของไทยที่ดำเนินกิจการโดยหมอบรัดเลย์ (Dan Beach Bradley) เริ่มตีพิมพ์เมื่อ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๘๗ และยุติการจัดพิมพ์ในเดือนตุลาคมปีถัดมา โดยมีปัญหาสำคัญคือต้นทุนสูงกว่ารายได้ จึงต้องยุติกิจการ^๗ ทั้งนี้เพราะบางกอกเรคคอร์ดเดอร์มีกลุ่มผู้อ่านจำกัด เนื่องจากพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ ยอดจำหน่ายจึงน้อย ไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจการ หนังสือพิมพ์ของไทยจึงต้องพึ่งพารายได้จากการขายโฆษณาเพื่อดำรงกิจการ

การเกิดขึ้นของหนังสือพิมพ์ในเชียงใหม่สะท้อนการเติบโตของกลุ่มชนชั้นกลางที่มีทั้งกำลังซื้อและได้รับการศึกษา สิ่งพิมพ์ได้รับการนำเข้าสู่เชียงใหม่โดยกลุ่มมิชชันนารีอเมริกันที่พิมพ์เผยแพร่เพื่อการเผยแผ่

^๕ ธิติธิดา มณีวรรณ, บุคคลสำคัญในล้านนา. สืบค้นจาก: http://www.sri.cmu.ac.th/~elanna/porjailanna/scripts/vip/vip_wijit.html. (๒ พฤษภาคม ๒๕๖๒).

^๖ รายงานกิจการของเทศบาลประจำปี พ.ศ. ๒๔๙๑ (พระนคร, กรมมหาดไทย, ๒๔๙๒) หน้า ๒๐๘-๒๑๓.

^๗ วสิน ทัพบงษ์, บางกอกเรคคอร์ดเดอร์ (The Bangkok Recorder) : หนังสือพิมพ์ฉบับแรกของไทย. สืบค้นจาก: http://rescom.trf.or.th/display/keydefault.aspx?id_colum=2960. (๔ พฤษภาคม ๒๕๖๒).

ศาสนาและกิจกรรมภายในกลุ่มองค์กรของมิชชันนารีเอง และสื่อสิ่งพิมพ์ของมิชชันนารีได้ส่งอิทธิพลให้กลุ่มคนที่ใกล้ชิดสัมพันธ์กับมิชชันนารีได้คุ้นเคยและมีแนวคิดในการจัดทำหนังสือพิมพ์ ดังที่สมบุรณ์ วรพงษ์ นักหนังสือพิมพ์รางวัลศรีบูรพา ประจำปี ๒๕๔๗ ระบุว่าสนใจทำหนังสือและออกหนังสือพิมพ์ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนตั้งแต่สมัยเมื่อเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ที่โรงเรียนปรินส์รอยัลวิทยาลัยที่เชียงใหม่^๘ ส่วนหนังสือพิมพ์ที่พิมพ์ขายเฉพาะกิจเพื่อรายงานภาพพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนเชียงใหม่ พิมพ์ออกจำหน่ายระหว่างวันที่ ๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙ – ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๙ โดยกลุ่มชาวคริสต์พื้นเมืองที่ได้รับการศึกษาในเชียงใหม่ และต่อมาผู้ผลิตหนังสือพิมพ์ก็ได้จัดพิมพ์หนังสือพิมพ์ศรีเชียงใหม่ แต่ก็ดำเนินการได้เพียง ๒ เดือน ก็ยุติการพิมพ์^๙

การเกิดขึ้นของหนังสือพิมพ์ศรีเชียงใหม่ได้รับการวิเคราะห์จากนักวิชาการว่าเป็นอิทธิพลจากกรุงเทพฯ ทั้งในเชิงรูปแบบ เนื้อหาและการหารายได้ด้วยการขายโฆษณา^{๑๐} รวมถึงสะท้อนให้เห็นความสำเร็จของนโยบายสร้างความเป็นไทยให้เชียงใหม่โดยข้อเขียนในหนังสือพิมพ์ศรีเชียงใหม่ “แสดงความยินดีที่จังหวัดเชียงใหม่ได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสยาม”^{๑๑} และมีเป้าหมาย “เพนปากเสียงหรือช่วยส่งเสริมประโยชน์ของรัฐบาลและประชาชนโดยสุภาพเรียบร้อย”^{๑๒} นอกจากนั้นอิทธิพลที่เห็นได้ชัดเจนอีกประการหนึ่งคือการขยายตัวของเศรษฐกิจเพื่อการค้าในเชียงใหม่และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างกรุงเทพฯ กับเชียงใหม่ ซึ่งสะท้อนผ่านการโฆษณาขายสินค้าจำนวนมากของร้านค้าในเชียงใหม่และกรุงเทพฯ ที่ลงประกาศในหนังสือพิมพ์ศรีเชียงใหม่^{๑๓}

การสร้างอัตลักษณ์แห่งชาติของไทยในทศวรรษ ๒๔๙๐

ในทศวรรษ ๒๔๙๐จอมพล ป.พิบูลสงครามดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและมีนโยบายสร้างชาติด้วยแนวคิดชาตินิยมทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต่อเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕

^๘ “เปิดใจสนทนา... สมบุรณ์ วรพงษ์ นักเขียน-นักหนังสือพิมพ์ สู่วางวัลศรีบูรพา”. *ขวัญเรือน* ๓๖, ๗๗๙ (๑ พฤษภาคม ๒๕๔๗). สืบค้นจาก: http://2g.pantip.com/cafe/book_stand/kwanruen/s4705-1.html. (๒ พฤษภาคม ๒๕๖๒).

^๙ เนื้ออ่อน ขวทองเขียว. จาก “ข่าวเสด็จ” ถึง “ศรีเชียงใหม่” หนังสือพิมพ์กับจิตสำนึกคนล้านนา. *ศิลปวัฒนธรรม* ๓๓, ๔ (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕). ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๐. สืบค้นจาก: https://www.silpa-mag.com/culture/article_5192. (๔ พฤษภาคม ๒๕๖๒)

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน (คงการสะกดตามต้นฉบับ-ผู้เขียน)

^{๑๓} คุรยละเอียดใน วัชร สันธูประมา, “พัฒนาการสู่กระแสบริโภคนิยมในเชียงใหม่ : ภาพสะท้อนจากหนังสือพิมพ์ศรีเชียงใหม่ (พ.ศ.๒๔๗๐)”, *ศิลปศาสตร์* ๑, ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๔๔) หน้า ๑๑๗ – ๑๔๒.

เพื่อต้องการสร้างความแตกต่างให้รัฐภายหลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมือง รวมถึงเป็นการสร้างอุดมการณ์ของรัฐแบบใหม่ขึ้นมา^{๑๔} จอมพล ป.พิบูลสงคราม จึงมีนโยบายสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติโดยการดำเนินมาตรการทางวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ๑๒ ฉบับ ชักชวนให้ประชาชนปฏิบัติตามรัฐ เช่น รัฐนิยมฉบับที่ ๓ (๒ สิงหาคม ๒๔๘๒) เรื่องการเรียกชื่อชาวไทย ให้เรียกคนในประเทศว่าคนไทย โดยไม่ต้องแบ่งแยกตามเชื้อชาติศาสนาหรือถิ่นที่อยู่ เช่น ไทยเหนือ ไทยใต้ และรัฐนิยมฉบับที่ ๕ (๑ พฤศจิกายน ๒๔๘๒) เรื่องให้ชาวไทยพยายามใช้เครื่องอุปโภคบริโภคที่มีการกำเนิดหรือทำขึ้นในประเทศไทย นอกจากนั้นรัฐนิยมฉบับที่ ๗ ยังชักชวนให้ชาวไทยร่วมกันสร้างชาติ เป็นต้น^{๑๕}

การสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังมีการบังคับใช้กฎหมายรูปแบบต่าง ๆ โดยได้ระบุความหมายว่า “วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเปราะบางเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน”^{๑๖} ซึ่งประชาชนถูกกำหนดให้ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดเพื่อเป้าหมายในการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความเจริญงอกงามแห่งวัฒนธรรมไทย ตลอดจนคนไทยต้อง “นิยมไทย”^{๑๗} ทั้งนี้การสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทยนี้ครอบคลุมทุกแง่มุมของชีวิต เช่น มารยาททางสังคม การบริโภค การแต่งกาย ครอบครัวและการแต่งงาน การปลูกฝังลักษณะนิสัย ตลอดจนความเชื่อของผู้คน เป็นต้น

จากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจอมพล ป.พิบูลสงคราม จะพบลักษณะเด่นที่น่าสนใจ ๒ ประการ ประการแรกคือเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่อ้างอิงอยู่กับอุดมการณ์เรื่องสามเสาหลัก คือชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ที่เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว^{๑๘} สะท้อนให้เห็นว่าแม้รัฐบาลของกลุ่มผู้นำในระบอบใหม่จะดำเนินนโยบายเพื่อลดอิทธิพลของกลุ่มอำนาจเก่า แต่ก็รับอิทธิพลทางความคิดและอุดมการณ์บางอย่างมาปรับใช้ แสดงให้เห็นความซับซ้อนและเลื่อนไหลของอัตลักษณ์แห่งชาติของไทย แต่ขณะเดียวกันก็ทับซ้อนกันเพราะประกอบสร้างขึ้นจากหลากหลายแนวคิดอุดมการณ์ตามบริบทของแต่ละยุคสมัย

^{๑๔} Thak Chaloemtiarana, *Thailand : The Politics of Despotic Paternalism* (Bangkok, Thammasart University Press, 1979) p.XXII-XXIV.

^{๑๕} อนุสรณ์ครบรอบ ๑๐๐ ปี อาณา จอมพล ป.พิบูลสงคราม (กรุงเทพฯ, ศูนย์กลางทหารปืนใหญ่, ๒๕๔๐) หน้า ๓๖๔-๓๖๘.

^{๑๖} “พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ,” ใน *ประมวลวัฒนธรรมแห่งชาติ* (พระนคร, กรมโคสนาการ, ๒๔๘๖) หน้า ๒-๓. (คงอักษรเขียนและการสะกดตามต้นฉบับ-ผู้เขียน)

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓-๔.

^{๑๘} Craig Reynolds, “Nation and State in Histories of Nation Building, WITH Special Reference to Thailand,” in *Nation-Building : Five Southeast Asian Histories* (Singapore, Singapore University Press, 2006) p. 26-27.

และลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทยที่สร้างขึ้นโดยจอมพล ป.พิบูลสงคราม คือความรักในความก้าวหน้าและความมีอารยธรรมของคนเชื้อชาติไทย^{๑๙}

นโยบายการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้รับการส่งเสริมอย่างกว้างขวาง ปฏิบัติการประการหนึ่งคือการใช้สื่อวิทยุของกรมโฆษณาการและใช้หนังสือพิมพ์เพื่อประชาสัมพันธ์ ดังการออกอากาศปาฐกถาของผู้แทนราษฎรจังหวัดต่าง ๆ ที่นำเสนอเรื่องราวความเป็นอยู่ ประเพณีวัฒนธรรมความเป็นมาของจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย เผยแพร่ให้ประชาชนชาวสยามได้รู้จัก บ้านเมืองของตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผู้คนที่อยู่ต่างที่ต่างถิ่นกันจะได้สำนึกรู้ว่าทุกคนล้วนแล้วแต่เป็นคนไทยด้วยกัน ดังการกล่าวถึงความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ระหว่างไทยเหนือและไทยสยาม ในภาคกลาง ผ่านความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างพ่อขุนรามคำแหง กษัตริย์แห่งสุโขทัยและพญามังราย กษัตริย์แห่งเชียงใหม่ ว่า

ถ้าดูตามประวัติศาสตร์อย่างละเอียดแล้วพลเมืองคงเป็นชาติไทยอย่างเดียวกัน หาได้
เป็นลาวอย่างบางคนเข้าใจไม่ คือต่างเป็นไทยด้วยกันนั่นเอง แต่หากต่างฝ่ายต่าง
แยกย้ายกันอยู่ นานเข้าภาษาที่พูดและขนบธรรมเนียมประเพณีก็ต่างกันออกไปบ้าง^{๒๐}

นโยบายสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมดังกล่าวที่เน้นความเป็นไทยไม่ใช่แนวคิดใหม่สำหรับรัฐไทย สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงระบุว่าอัตลักษณ์ประการหนึ่งของไทยคือการเลือกรับสิ่งต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับตนเองเข้ามาปรับใช้จนกระทั่งสามารถผสมกลมกลืนให้เป็นอัตลักษณ์ของตนเองได้^{๒๑} ดังกรณีคำอธิบายเรื่องรูปแบบศิลปกรรมของพระพุทธรูปในประเทศไทยที่ทรงแบ่งแยกออกเป็นหลายสกุลตามอิทธิพลที่ได้รับจากวัฒนธรรมดินแดนใกล้เคียง แต่คนไทยรู้จักการเลือกรับและนำมาสร้างสรรค์จนเกิดพุทธศิลป์ที่โดดเด่นของตนเอง แตกต่างออกไปจากรูปแบบของดินแดนที่ได้รับอิทธิพลมา ในดินแดนประเทศไทยจึงพบศิลปะของพระพุทธรูปหลากหลายรูปแบบ^{๒๒}

^{๑๙} สายชล สัตยานุรักษ์, *ความเปลี่ยนแปลงในการสร้างชาติไทยและความเป็นไทยโดยหลวงวิจิตรวาทการ* (กรุงเทพฯ, มติชน, ๒๕๔๕) หน้า ๗๕-๗๘.

^{๒๐} ปาฐกถาของผู้แทนราษฎรจังหวัดต่าง ๆ (พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ, สมาคมมิตรภาพญี่ปุ่น-ไทย, ๒๕๓๙) หน้า ๓๒.

^{๒๑} Craig Reynolds, *Seditious Histories : Contesting Thai and Southeast Asian Pasts* (Seattle and London, University of Washington Press and Singapore University Press, 2006) p.255.

^{๒๒} Maurizio Peleggi, "From Buddhist Icons to National Antiquities: Cultural Nationalism and Colonial Knowledge in the Making of Thailand's History of Art", *Modern Asian Studies* 47, 5 (2013) p.1530-1536.

นอกจากนี้รัฐยังต้องการสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้แก่คนในชาติ โดยการสลายความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคนที่อยู่ต่างภูมิภาคกัน ซึ่งส่งผลให้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของไทยถูกละเลยและปกปิดไว้ภายใต้ความเป็นวัฒนธรรมแบบ “ไทย” ที่เป็นหนึ่งเดียว โดยการเชื่อมโยงอดีตของไทยให้มีรากเหง้าความเป็นมาร่วมกัน เพื่ออธิบายปัจจุบันให้เป็นกลุ่มเดียวกัน ดังคำอธิบายว่า

ชาวเหนือเป็นไทยแท้ ไม่มีเลือดชาติอื่นปะปน เพราะชาวไทยใหญ่ จีน ลื้อที่อพยพเข้ามาอยู่ร่วมกันนั้นก็คือคนไทยเราเอง คนไทยภาคกลางเสียอีกที่มีเลือดผสมของชาติอื่น ชาวเหนือทุกคนต่างคิดว่าตนเป็นคนไทยแท้ และไม่พอใจที่มีผู้เรียกเขาเป็น “ลาว” (ชาวเหนือ) เรียกตนเองว่าเป็น “คนเมือง” อันหมายถึงผู้ถึงแล้วซึ่งความเจริญ ไม่ใช่คนป่าเถื่อน^{๒๓}

แม้การเชื่อมโยงคนในภาคเหนือเข้ากับคนในภาคกลางจะมีลักษณะการยกย่องวัฒนธรรมของคนเมืองว่ามีความ “แท้” และ “ดั้งเดิม” เพราะไม่ปะปนกับสายเลือดอื่น แต่ในทางการเมืองนั้นภาคกลางมีความสำคัญมากที่สุดเพราะเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจการปกครองในขณะที่ยกภูมิภาคอื่น ๆ มีสถานะเป็นตัวแทนวัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งเป็นภาพที่แสดงถึงความโหยหาอดีตดั้งเดิมในจินตนาการ^{๒๔} ที่ยังมีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ดังการประกาศห้ามกินหมากเพราะนำความเสื่อมเสียมาสู่ประเทศ ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น การเคี้ยวหมากมีลักษณะเหมือนว้าวควายเคี้ยวเอื้อง การเคี้ยวหมากทำให้บ้านเมืองสกปรกจากการคายและบ้วนน้ำหมาก และ “การกินหมากมิใช่ชนบประเพณีดั้งเดิมของไทยเมื่อครั้งอยู่นะ (ณ) ที่ดินแดนตอนใต้ของจีน แต่เมื่อเราร่นลงมายังดินแดนสุวรรณภูมิ เรามารับเอาชนบประเพณีการกินหมากจากชนชาติที่มีวัฒนธรรมต่ำกว่าเรา”^{๒๕}

นอกจากนี้ นโยบายของรัฐบาลคณะราษฎรยังส่งเสริมด้านเศรษฐกิจซึ่งรัฐบาลส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคใช้ภายในประเทศ และเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ เกิดภาวะขาดแคลนอาหาร

^{๒๓} พระปัญญาภรณ์, “คำโพธิ์” ใน *ชุมนุมปาฐกถาของภิกษุปัญญานันทะ เล่ม ๒* (พระนคร, คลังวิทยา, ๒๔๙๘) หน้า ๑๕๗.

^{๒๔} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, “คำขวัญเสกถิ่นไทย” ใน *นิพนธ์ต่างเรื่อง* (ม.ป.ท., ๒๔๙๙) หน้า ๓๔.

^{๒๕} Chai-anan Samudavanija, “State-Identity Creation, State-Building and Civil Society” in *National Identity and Its Defenders :Thailand, 1939-1989* (Clayton, Centre of Southeast Asian Studies, Monash University, 1991) p.72.

^{๒๖} “คำชี้แจงของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ เรื่อง โทษของการกินหมาก” ใน *ประมวลวัฒนธรรมแห่งชาติ* (พระนคร, กรมโคสนาการ, ๒๔๘๖) หน้า ๗๘ – ๘๐.

และสินค้าจำเป็นหลายอย่าง รัฐบาลจึงส่งเสริมงานหัตถกรรมบางอย่างที่เคยเลิกผลิตภายในภาคกลาง สินค้าสำคัญที่ขาดแคลนคือผ้าทอ รัฐบาลจึงนำเสนอภาพการทอผ้าที่ยังคงเป็นงานหัตถกรรมที่มีการผลิตอย่างกว้างขวางในภาคเหนือ โดยโยงเข้ากับความขยันหมั่นเพียร ความอดออม และความละเอียดอ่อนทางจิตใจของคนภาคเหนือ ดังความว่า

ความเรียบร้อยของเคหสถานบ้านเรือนในเชียงราย เชียงแสนและเมืองอื่นๆ ที่ติดต่อกัน... บ้านช่องจัดตั้งอย่างประหลาด แม้เป็นคนยากจนก็ไม่รกรุงรัง มีเล็กมีน้อย ก็พยายามทำให้เป็นระเบียบอันดี การแต่งกายสะอาดเรียบร้อย... ทั้งนี้เชื่อว่าชาวไทยในภาคเหนือจะมั่งคั่งกว่าในภาคกลางก็หาไม่ได้ ความมีความจนไม่ต่างอะไรกันมาก ความแตกต่างกันมีอยู่อย่างเดียว คือคนภาคเหนือทอผ้านุ่งห่ม แต่ในภาคกลางเราซื้อเอา คนทางภาคเหนือเมื่อไม่มีคนซื้อเขาก็ทอใช้ แต่ทางภาคกลางเราเมื่อไม่มีเงินซื้อเราก็ไม่ใช้ ความแตกต่างกันอยู่ที่ตรงนี้^{๒๗}

คำกล่าวข้างต้นคลาดเคลื่อนไปจากข้อเท็จจริงในประเด็นสำคัญ กล่าวคือ การคงอยู่ของการทอผ้าในภาคเหนือมิใช่เรื่องความโดดเด่นทางวัฒนธรรม แต่สัมพันธ์กับระดับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในภาคเหนือที่ยังไม่เข้าสู่เศรษฐกิจเพื่อการค้าเต็มรูปแบบเท่าภาคกลาง จึงยังคงหลงเหลือรูปแบบเศรษฐกิจเพื่อยังชีพที่มีการผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือนและชุมชนอยู่ในหลายพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลเมือง พ่อค้าที่อยู่ในเมืองจึงเริ่มการจ้างชาวบ้านให้ทอผ้าเพื่อนำไปขายต่อในเมือง เนื่องจากค่าแรงในการทอราคาถูก พ่อค้าจึงได้กำไรดีจากส่วนต่างของราคาระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท^{๒๘}

กล่าวโดยสรุป รัฐบาลหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึงทศวรรษ ๒๔๙๐ มีนโยบายสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติโดยเน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรมเพื่อสลายความแตกต่างระหว่างประชากรในภูมิภาคต่างๆ ของไทย ถึงแม้แนวคิดสร้างเอกภาพความเป็นไทยจะเกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้ แต่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ผลักดันให้วัฒนธรรมของภูมิภาคต่างๆ มีสถานะเป็น

^{๒๗} หลวงวิจิตรวาทการ, “วัฒนธรรมสุโขทัย” ใน วิจิตรวาทการอนุสรณ์ เล่ม ๒ (พระนคร, คณะรัฐมนตรี, ๒๕๐๕) ไม่เรียงเลขหน้า.

^{๒๘} ปลาย้อ ชนะนนท์, นายทุนพ่อค้ากับการก่อและขยายตัวของระบบทุนนิยมในภาคเหนือของไทย พ.ศ. ๒๔๖๔ – ๒๕๒๓

(กรุงเทพฯ, โครงการหนังสือเล่ม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐) หน้า ๕๔.

วัฒนธรรมพื้นบ้านที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมส่วนกลาง โดยเลือกกล่าววัฒนธรรมพื้นบ้านในแง่มุมของความเรียบง่าย ดั้งเดิม แต่ไม่ได้ยกย่องเชิดชูให้ทัดเทียมวัฒนธรรมแห่งชาติ

การโต้แย้งอัตลักษณ์แห่งชาติของคนท้องถิ่นในหนังสือพิมพ์คนเมือง

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ รัฐบาลได้ควบคุมหนังสือพิมพ์โดยออกพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๘๕ และ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๔๘๘ เพื่อควบคุมหนังสือพิมพ์ ส่งผลต่อสิทธิเสรีภาพในของสื่อมวลชน แต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ไทยได้มีรัฐบาลพลเรือนอยู่ในช่วงสั้น ๆ โดยการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกา เป็นผลให้หนังสือพิมพ์ได้รับการผ่อนคลายการควบคุมอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง^{๒๙} หลังการรัฐประหารของจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. ๒๔๙๐ ส่งผลให้จอมพล ป. กลับมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง แต่ไม่สามารถครองอำนาจได้อย่างเบ็ดเสร็จและถูกท้าทายด้วยกลุ่มการเมืองต่าง ๆ^{๓๐} ในทศวรรษ ๒๔๙๐ นับเป็นยุคแห่งความตึงเครียดของหนังสือพิมพ์ไทยที่หนังสือพิมพ์เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและการปราบปรามหนังสือพิมพ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมเกิดขึ้นอย่างรุนแรง

การขยายตัวของหนังสือพิมพ์รวมไปถึงการเกิดหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเมืองต่าง ๆ นอกกรุงเทพฯ ซึ่งส่วนหนึ่งสัมพันธ์กับการออกผลสลากกินแบ่งรัฐบาล หนังสือพิมพ์ในต่างจังหวัดจึงขยายตัว^{๓๑} ในกรณีของเชียงใหม่ หนังสือพิมพ์คนเมืองเกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ยังเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นเอง โดยหนังสือพิมพ์คนเมืองเกิดขึ้นจากกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนรวมตัวกันก่อตั้งบริษัทลานนาการพิมพ์ กลุ่มคนเหล่านี้เป็นบุตรหลานพ่อค้าจีนในเชียงใหม่จึงคุ้นเคยกับการทำการค้า และขณะเดียวกันก็ล้วนแต่เป็นเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษา เช่น นายไกรศรี นิมนานเหมินท์ ที่สำเร็จการศึกษามาจากสหรัฐอเมริกา หรือนายสงัด บรรจงศิลป์บรรณาธิการคนแรกของหนังสือพิมพ์ก็เป็นนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ที่มีประสบการณ์ทำงานในกรุงเทพฯ มาก่อน^{๓๒} หนังสือพิมพ์คนเมืองฉบับแรกเมื่อวันที่ ๑

^{๒๙} ดูรายละเอียดปฏิสัมพันธ์ระหว่างหนังสือพิมพ์และรัฐในยุคนี้ใน พรภิรมย์ เอี่ยมธรรม, บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย (๒๔๗๕ – ๒๔๘๘) (กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐).

^{๓๐} ดูรายละเอียดใน สุธาสัย ยัมประเสริฐ, แผนชิงชาติไทย : ว่าด้วยรัฐและการต่อต้านรัฐ สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ครั้งที่สอง (พ.ศ. ๒๔๙๑ – ๒๕๐๐) (พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพฯ, เพ็ชรส, ๒๕๕๓).

^{๓๑} วิทยุพันธุ์ พจนะลาวัณย์, “ประวัติศาสตร์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเชียงใหม่และลำปาง” วารสารสถาบันพระปกเกล้า ๑๓, ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘) หน้า ๖๕.

^{๓๒} “วิจิตร ไชยวัฒน์” นักหนังสือพิมพ์คนเมือง. หนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์. ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒. สืบค้นจาก:

มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๖ ระบุวัตถุประสงค์ประการหนึ่งของหนังสือพิมพ์ว่าเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมท้องถิ่นของเชียงใหม่^{๓๓} ดังนั้นการเกิดขึ้นของหนังสือพิมพ์คนเมืองจึงสะท้อนทั้งการขยายตัวของกลุ่มชนชั้นกลางที่ได้รับการศึกษาจนเป็นกลุ่มคนที่มีมากจำนวนหนึ่งเพียงพอให้กลุ่มพ่อค้านักธุรกิจท้องถิ่นเล็งเห็นช่องทางในการประกอบธุรกิจหนังสือพิมพ์

นอกจากนั้นหนังสือพิมพ์คนเมืองยังสะท้อนมุมมองของกลุ่มชนชั้นกลางท้องถิ่นที่มีต่อสังคมท้องถิ่นของตน เมื่อพิจารณาจากการตั้งชื่อบริษัท “ลานนาการพิมพ์” และชื่อหนังสือพิมพ์คนเมืองจะพบว่าล้วนแต่มีนัยยะทางวัฒนธรรมในความหมาย สอดคล้องกับการเน้นนโยบายสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแห่งชาติของรัฐ ในขณะที่ชื่อหนังสือพิมพ์ในช่วงแรก เช่น ศรีเชียงใหม่ เชียงใหม่รายวัน แสงอรุณ มีความหมายทางภูมิศาสตร์บอกสถานที่^{๓๔} และในขณะเดียวกันชื่อเช่นนี้ก็บ่งบอกมุมมองต่อตนเองที่เชื่อมโยงกับรากเหง้าในอดีต จึงนำชื่อ “ลานนา” ที่เป็นชื่อรัฐในประวัติศาสตร์ที่รุ่งเรืองของเชียงใหม่มาเรียกกลุ่มของตนเอง และ “คนเมือง” เป็นคำเรียกตนเองที่มีความหมายในเชิงยกย่อง บ่งบอกความเป็นผู้มีวัฒนธรรม^{๓๕} สอดคล้องกับการนำเสนอของหนังสือพิมพ์คนเมืองที่ปรากฏทั้งภาพสะท้อนอิทธิพลการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ได้รับมาจากรัฐ ขณะเดียวกันก็มีการนำเสนอภาพอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่โต้แย้งอัตลักษณ์แห่งชาติ

อิทธิพลการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของรัฐที่ปรากฏชัดเจนในหนังสือพิมพ์คนเมืองคือการเสนอภาพว่าภาคเหนือและเชียงใหม่เป็นดินแดนแห่งวัฒนธรรมอันเก่าแก่ ดั้งเดิมและสวยงาม ที่มีความรู้เรื่องของพุทธศาสนา มีรากเหง้าความเป็นมาเป็นไทยรวมมากับสุโขทัย ดังสะท้อนในงานเขียนว่า

(นครเชียงใหม่) หอมหวานด้วยศีลธรรมและวัฒนธรรม ประชาชนมีจิตรโอบอ้อม
อารีไม่ผิดกับคนไทยสมัยพ่อขุนรามคำแหง อันเป็นยุคทองของไทยเรา คนเชียงใหม่
ต้อนรับคนแปลกถิ่นด้วยความเห็นอกเห็นใจและสนใจ... มีผู้กล่าวกันว่าแม้แต่คนต่าง
ด้าวที่อยู่เชียงใหม่ก็ยังอดรับวัฒนธรรม ศีลธรรมและมนุษยธรรมของเชียงใหม่ไม่ได้

^{๓๓} “ปณิธานของเรา”, *คนเมือง*, ๑ มกราคม ๒๔๙๖, หน้า ๓๒.

^{๓๔} ดูรายชื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ที่ สดศรี เผ่าอินจันทร์. “หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นแห่งล้านนา,” *สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ* เล่ม ๑๔ (๒๕๔๒) : ๗๓๑๑-๗๓๒๑.

^{๓๕} Thongchai Winichakul, The Quest for “Siwilai” : A Geographical Discourse of Civilizational Thinking in Late Nineteenth and Early Twentieth-Century Siam,” *Journal of Asian Studies* 59,3 (2000) p535.

... แต่ไหนแต่ไรมาผืนแผ่นดินทางภาคเหนือของประเทศไทยหรือลานนาไทยนั้น ได้
ชื่อว่าเป็นผืนแผ่นดินแห่งไมตรีจิตและภราดรภาพ^{๓๖}

นอกจากนั้น ในหนังสือพิมพ์ยังมีคอลัมน์ที่สนับสนุนภาพดังกล่าว เช่น เรื่องเล่าพุทธศาสนิกชนที่ยึดมั่นศรัทธาในพระพุทธศาสนา^{๓๗} หรือสารคดีที่เล่าเรื่องกลุ่มคนไทยเผ่าต่าง ๆ เช่น สารคดีไปเยี่ยม “คนเมืองพลัดถิ่น” ที่ราชบุรี ที่ผู้เขียนระบุว่าแม้ชาววนที่ราชบุรีจะมีความแตกต่างไปจากชาวเชียงใหม่บ้าง เพราะผสมเข้ากับวัฒนธรรมของภาคกลางไปมาก แต่ก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์ความ “ประณีต” ของวัฒนธรรมบางอย่างไว้ได้ยิ่งกว่าคนเมืองในเชียงใหม่ เช่น การทอผ้าขึ้นตีนจก เป็นต้น^{๓๘}

อย่างไรก็ตาม แม้หนังสือพิมพ์คนเมืองจะตอบสนองนโยบายรัฐเรื่องการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม แต่ก็พบว่าเนื้อหาจำนวนหนึ่งเป็นการนำเสนออัตลักษณ์ท้องถิ่น เช่น การให้ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งอาหารการกิน ประเพณีวัฒนธรรม การเล่าเรื่องท้องถิ่นและกลุ่มคนต่างวัฒนธรรมในภาคเหนือ เช่น ฟ้ายาตเหนือแม่เมยที่เป็นสารคดีท่องเที่ยวที่แม่สลด ผู้เขียนได้เสนอภาพความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาวกะเหรี่ยง ทั้งการใช้ชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ^{๓๙} โดยสารคดีท่องเที่ยวเชิงมานุษยวิทยาเช่นนี้พบว่า เป็นคอลัมน์ประจำในหนังสือพิมพ์ โดยจะมีเรื่องเล่าของพื้นที่และกลุ่มคนในภาคเหนือหมุนเวียนมาเสนอ เช่นเดียวกับคอลัมน์ที่เกี่ยวข้องกับอาหารการกินและเกร็ดความรู้เกี่ยวกับสถานที่ในท้องถิ่น ตลอดจนภาพถ่ายเก่าก็จะได้รับการนำเสนออย่างต่อเนื่อง

เนื้อหาอีกประการหนึ่งที่มีสัดส่วนอยู่มากคือข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในหลากหลายมิติ ทั้งบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในประวัติศาสตร์ เช่นประวัติเจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์^{๔๐} และเล่าเรื่องพระธาตุดอยสุเทพ^{๔๑} เป็นต้น และช่วงปี ๒๔๙๖ ได้นำบันทึกของศรีหมื่น ชาวเชียงใหม่คนแรกที่ติดตามมิชชันนารีอเมริกันเดินทางไปสหรัฐอเมริกาตีพิมพ์ต่อเนื่องกัน ซึ่งมีการแสดงความคิดเห็นของผู้เขียนเกี่ยวกับ

^{๓๖} สุกิจ นิมมานเหมินท์, “นพีสันครเซตร”, **คนเมือง**, ๑ มกราคม ๒๔๙๖, หน้า ๑๑.

^{๓๗} เสมา เมืองเหนือ (นามแฝง), “ยอดหญิงผู้ถวายหัวเป็นพุทธบูชา”, **คนเมือง**, ๘ มกราคม ๒๔๙๖, หน้า ๑๒.

^{๓๘} “คนเมืองพลัดถิ่น”, **คนเมือง**, ๑๘ สิงหาคม ๒๔๙๖, หน้า ๒๗.

^{๓๙} สงวน โชติสุขรัตน์, “ฟ้ายาตที่แม่เมย”, **คนเมือง**, ๘ มกราคม ๒๔๙๖, หน้า ๑๔ – ๑๕.

^{๔๐} “พ่อเจ้าอินทวโรรส เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ ๘”, **คนเมือง**, ๓๐ ธันวาคม ๒๔๙๖ หน้า ๑๕.

^{๔๑} “พระบรมธาตุสุเทพ มิ่งขวัญของนครเชียงใหม่”, **คนเมือง**, ๓๐ ธันวาคม ๒๔๙๖ หน้า ๑๗.

บ้านเมืองของสหรัฐอเมริกาที่ก้าวหน้า เปรียบเทียบความแตกต่างทางวัฒนธรรมของเชียงใหม่และสหรัฐอเมริกา^{๔๒}

ประวัติศาสตร์ที่ได้รับการนำเสนอในหนังสือพิมพ์คนเมืองอย่างมีนัยยะสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความรุ่งเรืองในอดีตของเชียงใหม่และล้านนา ดังการเสนอวีรกรรมของพระเจ้าติโลกราช กษัตริย์เชียงใหม่ที่สามารถรวบรวมล้านนาตั้งแต่เชียงใหม่ไปจนถึงเมืองน่าน รวมถึงปราบปรามพวก “แกว”^{๔๓} ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าหนังสือพิมพ์คนเมืองให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่เป็นเครื่องมือบอกเล่ายืนยันความเป็นมาของตนเองที่แตกต่างออกไปจากกรุงเทพฯ

เมื่อครั้งที่กรมศิลปากรดำรงตั้งคณะกรรมการเพื่อชำระประวัติศาสตร์ใหม่ หนังสือพิมพ์คนเมืองได้แสดงความเห็นว่าควรจะมีเรื่องราวของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอยู่ในประวัติศาสตร์ไทยด้วย ดังความว่า

ประวัติศาสตร์ของชาติเท่าที่มีอยู่และเปนตำรับตำราศึกษาอยู่ในปัจจุบันยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ... เป็นที่ซึ่มทราบกันดีในหมู่ประชาชนทั่วประเทศว่าเรื่องราวอันเป็นประวัติศาสตร์นั้นมีปรากฏเปนหลักฐานอยู่ในทุกท้องถิ่น ไม่ว่าจะเปนภาคเหนือ ภาคอีสานหรือภาคใต้ ก็ล้วนมีประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น และจะปฏิเสธเสียมิได้ว่าเรื่องราวของท้องถิ่นต่าง ๆ นั้นมิใช่ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ถ้าหากจะพินิจกันอย่างผู้รู้ จึงขอให้ประชาชนชาวไทยทั้งมวลได้หวังไว้ว่า การชำระประวัติศาสตร์ของชาติไทยโดยคณะกรรมการผู้ทรงวิยาคุณ ในกาลต่อไปอนุชนรุ่นหลังจะได้ศึกษาประวัติศาสตร์อย่างสมบูรณ์ทั่วทุกท้องถิ่น มิใช่จำกัดวงแคบอยู่เฉพาะแต่เรื่องราวของกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรีหรือกรุงเทพฯ^{๔๔}

จากความเห็นดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าแม้กลุ่มธุรกิจและหนังสือพิมพ์ในท้องถิ่นจะยอมรับนโยบายการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทย แต่ก็ยังมีการโต้แย้งหากอัตลักษณ์นั้นไม่สัมพันธ์กับตนเอง จึงสังเกตได้ว่าการคล้อยตามอัตลักษณ์จากส่วนกลางมักสัมพันธ์กับประเด็นที่มีความสอดคล้องกันด้านอุดมการณ์หรือผลประโยชน์บางอย่าง ซึ่งปรากฏในกรณีการเรียกร้องให้ตั้งมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่ที่หนังสือพิมพ์คนเมืองมีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องผ่านงานเขียนต่าง ๆ รวมทั้งข้อคิดเห็นที่ผู้อ่านเสนอเข้ามา

^{๔๒} “ใบบอกศรีใหม่”, คนเมือง, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๔๖, หน้า ๑๕, ๒๐.

^{๔๓} “นันทุริถม์”, คนเมือง, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๖, หน้า ๑๒.

^{๔๔} “การชำระประวัติศาสตร์ใหม่,” คนเมือง, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๔๖, หน้า ๓.

โดยเหตุผลในการเรียกร้องสำคัญคือเพื่อสร้างความเติบโตให้แก่คนในท้องถิ่น แต่ขณะเดียวกันก็ยังมีอุดมการณ์ชาตินิยมแฝงอยู่ด้วย ดังข้อเขียนที่ว่า

โดยที่เชียงใหม่เคยเป็นนครหลวงของประเทศไทยมาแต่ก่อน และถึงแม้ในปัจจุบันก็ยังถือว่าเป็นเมืองใหญ่สำคัญของภาคเหนือ... เมื่อได้มีการตั้งมหาวิทยาลัยในเชียงใหม่แล้ว บรรดาพี่น้องเผ่าไทยนอกประเทศไทยก็คงจะส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาวิชา... การที่ได้มาเห็นความเป็นปึกแผ่น ตลอดจนการมีวัฒนธรรมอันสูงของพี่น้องชาวไทยในประเทศไทย พี่น้องเผ่าไทยก็จะเกิดความสนใจในความเป็นปึกแผ่น **และความมีวัฒนธรรมอันนี้**... ฉะนั้นเราน่าจะเป็นหัวหน้าผู้นำของประเทศเผ่าไทยที่อยู่ใกล้เคียง และพยายามชักนำให้เขาเข้าร่วมในกลุ่มไทยด้วยกัน^{๔๕}

กล่าวโดยสรุป แม้หนังสือพิมพ์คนเมืองจะตอบรับและนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นตามแบบที่รัฐสร้างขึ้นมาก็ตาม แต่ก็นำเสนอแง่มุมโต้แย้งจากหากอัตลักษณ์แห่งชาตินั้นไม่ปรากฏตัวตนหรือไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น ดังกรณีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเรื่องศาสนาจะพบว่าหนังสือพิมพ์ไม่ได้โต้แย้งกับอัตลักษณ์ที่รัฐสร้างขึ้น เพราะเชียงใหม่ได้รับการยกย่องด้านศาสนา แต่ในกรณีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่รัฐละเลยตัวตนของท้องถิ่น โดยนำเสนอเรื่องราวของส่วนกลางมาครอบทับท้องถิ่น หนังสือพิมพ์คนเมืองจึงสะท้อนภาพการโต้แย้งนั้นด้วยการเสนอแง่มุมความมีตัวตนและเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ของตนเอง ♦

^{๔๕} “มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จะรวมเผ่าไทย,” คนเมือง, ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๖, หน้า ๑๑, ๒๕.

บรรณานุกรม

“การชำระประวัติศาสตร์ใหม่”. **คนเมือง** (๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๖) : ๓.

“คนเมืองปลัดถิ่น”. **คนเมือง** (๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๖) : ๒๗.

“คำชี้แจงของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ เรื่องโทษของการกินหมาก.” ใน **ประมวณวัฒนธรรมแห่งชาติ**.

พระนคร: กรมโคสนาการ, ๒๕๕๖.

“นันทบุรีลุ่ม”. **คนเมือง** (๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๖) : ๑๒

เนื่ออ่อน ขว้ทองเขียว. จาก “ชาวเสด็จ” ถึง “ศรีเชียงใหม่” หนังสือพิมพ์กับจิตสำนึกคนล้านนา.

ศิลปวัฒนธรรม ๓๓, ๔ (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕). [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๒, จาก: https://www.silpa-mag.com/culture/article_5192. ๒๕๖๐.

บุคคลสำคัญในล้านนา. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๒, จาก:

http://www.sri.cmu.ac.th/~elanna/porjailanna/scripts/vip/vip_wijit.html.

“ใบบอกศรีโหม้”. **คนเมือง** (๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๖) : ๑๕, ๒๐.

“ปณิธานของเรา”. **คนเมือง** (๑ มกราคม ๒๕๕๖) : ๓๒.

ประสิทธิ์ พงศ์อุดม. “มิชชันนารีโปรเตสแตนต์กับการแพทย์ในล้านนาสมัยเริ่มแรกถึงก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒,” ใน **เอกสารประกอบการประชุมไทยศึกษา ครั้งที่ ๖ พ.ศ.๒๕๓๙ ณ จังหวัดเชียงใหม่ เล่ม ๒**. ม.ป.ท. : ม.ป.ป.

ปลายอ้อ ชนชนน. **นายทุนพ่อค้ากับการก่อและขยายตัวของระบบทุนนิยมในภาคเหนือของไทย พ.ศ. ๒๔๖๔-๒๕๒๓**. กรุงเทพฯ: โครงการหนังสือเล่ม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

ปาฐกถาของผู้แทนราษฎรจังหวัดต่าง ๆ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: สมาคมมิตรภาพญี่ปุ่น-ไทย, ๒๕๓๙. **เปิดใจสนทนา... สมบูรณ์ วรพงษ์** นักเขียน-นักหนังสือพิมพ์ สู...รางวัลศรีบูรพา. **ขวัญเรือน** ๓๖, ๗๗๙ (๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗). [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๒, จาก:

http://2g.pantip.com/cafe/book_stand/kwanruen/s4705-1.html.

พรภิรมย์ เอี่ยมธรรม. **บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย (๒๔๗๕-๒๕๔๘)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐.

“พระบรมธาตุสุเทพ มิ่งขวัญของนครเชียงใหม่”. **คนเมือง** (๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๑๗.

พระปัญญานันทะ. “คำโพธิ์” ใน **ขุมนุมปาฐกถาของภิกขุปัญญานันทะ เล่ม ๒**. พระนคร: คลังวิทยา, ๒๔๙๘.

“พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ.” ใน **ประมวลวัฒนธรรมแห่งชาติ**. พระนคร: กรมโคสนาการ, ๒๔๘๖.

“พ่อเจ้าอินทวโรรส เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ ๘”. **คนเมือง** (๓๐ ธันวาคม ๒๔๙๖) : ๑๕.

ภิญญพันธุ์ พงนะลาวัณย์. “ประวัติศาสตร์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในเชียงใหม่และลำปาง” **วารสารสถาบันพระปกเกล้า** ๑๓, ๒ (๒๕๕๘) ๖๒-๘๘.

“มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จะรวมเผ่าไทย”. **คนเมือง** (๑๒ สิงหาคม ๒๔๙๖) : ๑๑, ๒๕.

รายงานกิจการของเทศบาลประจำปี พ.ศ.๒๔๙๑. พระนคร: กรมมหาดไทย, ๒๔๙๒.

วัชร สันธูประมา. “พัฒนาการสู่กระแสบริโภคนิยมในเชียงใหม่ : ภาพสะท้อนจากหนังสือพิมพ์ศรีเชียงใหม่ (พ.ศ.๒๔๗๐)” **ศิลปศาสตร์** ๑, ๑ (๒๕๔๔) ๑๑๗-๑๔๒.

วสิน ทับวงษ์. **บางกอกรีคอร์ดเดอร์ (The Bangkok Recorder) : หนังสือพิมพ์ฉบับแรกของไทย**.

[ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๒, จาก: http://rescom.trf.or.th/display/keydefault.aspx?id_colum=2960.

“วิจิตร ไชยวัฒน์” นักหนังสือพิมพ์คนเมือง.**หนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๒ จาก: <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/910484>. ๒๕๖๒.

วิจิตรวาทการอนุสรณ์ เล่ม ๒. พระนคร: คณะรัฐมนตรี, ๒๕๐๕.

สรวง โชติสุวรัตน์. “ฟ้าหยาดที่แม่เมย”. **คนเมือง** (๘ มกราคม ๒๔๙๖) : ๑๔ – ๑๕.

สดศรี เผ่าอินจันทร์. “หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นแห่งล้านนา.” **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ เล่ม ๑๔** (๒๕๔๒) : ๗๓๑๑-๗๓๒๑.

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (อ้วน ตี๋โส). “คำขวัญเสกถิ่นไทย,” ใน **นิพนธ์ต่างเรื่อง**. [ม.ป.ท.] ๒๔๙๙.

สายชล สัตยานุรักษ์.**ความเปลี่ยนแปลงในการสร้างชาติไทยและความเป็นไทยโดยหลวงวิจิตรวาทการ**. กรุงเทพฯ: มติชน, ๒๕๔๕.

สุกิจ นิมมานเหมินท์. “นพิตินครเขตร”. **คนเมือง** (๑ มกราคม ๒๔๙๖) : ๑๑

สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ. **แผนชิงชาติไทย: ว่าด้วยรัฐและการต่อต้านรัฐ สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ครั้งที่สอง (พ.ศ.๒๔๙๑-๒๕๐๐)**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: พีเพรส, ๒๕๕๓.

เสมา เมืองเหนือ. “ยอดหญิงผู้ถวายหัวเป็นพุทธบูชา”. **คนเมือง** (๘ มกราคม ๒๔๙๖) : ๑๒.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขา รัชกาลที่ ๗ กระทรวงศึกษาธิการ ศธ.๕๑.๑๐/๑๒๕
เรื่องมณฑลพายัพขออนุญาตเปิดการสอน ม.๘ ที่ยุพราชวิทยาลัย และขอครูประกาศนียบัตร
๑ คน

อนุสรณ์ครบรอบ ๑๐๐ ปี ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม. กรุงเทพฯ: ศูนย์กลางทหารปืนใหญ่,
๒๕๔๐.

Chai-anan Samudavanija. “State-Identity Creation, State-Building and Civil Society.” In
National Identity and Its Defenders : Thailand, 1939-1989. Clayton: Centre
of Southeast Asian Studies, Monash University, 1991.

Peleggi, Maurizio. From Buddhist Icons to National Antiquities: Cultural Nationalism and
Colonial Knowledge in the Making of Thailand’s History of Art. **Modern Asian
Studies** 47, 5 (2013) p.1520-1548.

Reynolds, Craig. “Nation and State in Histories of Nation Building, WITH Special
Reference to Thailand.” In **Nation-Building : Five Southeast Asian Histories**.
Singapore: Singapore University Press, 2006.

_____. **Seditious Histories :Contesting Thai and Southeast Asian Pasts**. Seattle
and London: University of Washington Press and Singapore University Press,
2006.

Thak Chaloemtiarana. **Thailand :The Politics of Despotic Paternalism**. Bangkok:
Thammasart University Press, 1979.

Thongchai Winichakul. “The Quest for “Siwilai” : A Geographical Discourse of
Civilizational Thinking in Late Nineteenth and Early Twentieth-Century Siam,”
Journal of Asian Studies 59,3 (August, 2000) p.528-549.